

Cmentarz wojenny Nr 254 MIECHOWICE MAŁE

Uwagi ogólne.

W Archiwum Państwowym w Krakowie brak jest podstawowych dokumentów dot. cmentarza tj. planu mogił i wykazu poległych. Wśród archiwalnych szkiców terenowych, powykonawczych, na podstawie których sporządzano zazwyczaj plany cmentarzy, znajduje się szkic cmentarza Nr 254, lecz nie zawiera on wszystkich pomiarów, co uniemożliwia dokładne odtworzenie położenia kilku mogił. W związku z gruntowną modernizacją cmentarza, dokonaną w 1984 lub 1985 roku, i brakiem innych dokumentów źródłowych, zachowany szkic archiwalny, dający pogląd o wyglądzie cmentarza w roku 1918, stanowi jedyny materiał źródłowy przydatny do rekonstrukcji cmentarza.

Informacje o rodzajach i ilości mogił oraz liczbie pochowanych i ich przynależności armijnej zaczerpnięto z rozproszonych danych archiwalnych.

Cmentarz Nr 254 jest typowym cmentarzem założonym przez wojsko, jeszcze podczas trwania działań wojennych. Potwierdza to nie tylko fakt zgromadzenia na stosunkowo małej powierzchni znacznej liczby stosunkowo dużych grobów masowych, ich różna wielkość i chaotyczne rozmieszczenie, ale też relacje świadków zakładania cmentarza.

Przestrzegana przez władze austriackie zasada nieprzenoszenia dużych grobów masowych spowodowała pozostawienie ich w pierwotnym położeniu, co wymusiło nadanie działce cmentarnej skomplikowanego kształtu, szczególnie na granicy z posesją prywatną, z której, łamaną linią, wydzielono tylko tyle powierzchni, ile wymagało odgrozdzenie dużych grobów masowych od tego terenu.

Całość ogrodzono parkanem, najprawdopodobniej drewnianym, zamocowanym do typowych słupów betonowych, przedstawionych na szkicu. Furtę dwuskrzydłową zamocowano do dwu słupów betonowych, należących do kompletu z słupami ogrodzenia (patrz: szkic, załącznik 1). W sumie, na cmentarzu, znajdowały się dwa słupy bramne i 28 zwykłych. Słupy zastosowanego na cmentarzu typu znajdują się na cmentarzu wojennym Nr 261 WAŁ RUDA.

W obrębie cmentarza znalazła się stara słupowa kapliczka, stojąca w rozwidleniu dróg. Kapliczka ta jest głównym motywem cmentarza i stanowi jego pomnik główny.

Na cmentarzu rosły 4 potężne dęby (dwa obok kapliczki i dwa równoległe do drogi bocznej). Dęby zostały wycięte w trakcie wspomnianego remontu cmentarza. Wiek drzew odpowiadał mniej więcej wie-

kowi cmentarza.

W roku 1986, po dokonanej modernizacji cmentarza, przeprowadzono pomiary i inwentaryzację wyposażenia. Pozwoliło to na sporządzenie planu (zał.: 2). Próba naniesienia danych ze szkicu archiwalnego na w/w plan z roku 1986 wskazuje, że tam gdzie pomiary są bardziej dokładne, można uzgodnić plan ze szkicem, przy czym należy przyjąć, że przesunięciom uległo ogrodzenie od strony dróg. W przypadku granicy z posesją prywatną, wiadomo z wcześniejszych lustracji, że granicę tę uproszczono jeszcze przed modernizacją, a jej zmiana spowodowała pozostawienie prawego górnego naroża masowej mogiły rosyjskiej, z nagrobkiem nr 12, poza nową granicą. Drugą zmianę granicy stwierdzono na odcinku biegnącym wzdłuż boku mogiły z nagrobkiem nr 9.

Należy zwrócić uwagę, że duże groby masowe z nagrobkami nr 4 i nr 11, usytuowane bokiem do głównej alejki, biegnącej w osi furty (czyli równoległe do drogi bocznej), miały ścięte krótsze boki (patrz: szkic archiwalny). Tym szczegółem kierowali się zapewne wykonawcy modernizacji cmentarza, wykonując na dwu grobach betonowe płyty w kształcie trapezów, co nie było uzasadnione faktycznymi zarysami tych mogił.

Jedynymi elementami oryginalnego wyposażenia cmentarza (nie licząc starej kapliczki), są nagrobki. Każdy nagrobek składa się z betonowego cokołu i krzyża kutego lub żeliwnego. Wszystkie nagrobki i krzyże, z wyjątkiem krzyża na nagrobku nr 2, są oryginalne i podczas inwentaryzacji znajdowały się na właściwych miejscach. Ważną wskazówką, jak względem siebie są ułożone groby, stanowi usytuowanie nagrobków, w szczególności nr 5, 11, 12 i 13. W związku z brakiem innych danych o położeniu grobów, w żadnym wypadku nie należy zmieniać położenia i układu nagrobków.

Na szkicu archiwalnym podane są różne wymiary mogił. W szczególności zwracają uwagę wymiary dwu mogił w narożu, z nagrobkami nr 8 i 9. Znaczne różnice "wysokości" tych mogił wynikają ze sposobu układania w nich zwłok poległych. Dotyczy to również innych grobów o "nietypowych" wymiarach. Okoliczność tę należy brać pod uwagę przy odtwarzaniu kształtów i wymiarów grobów i nie dokonywać korekt.

Na cmentarzu znajdują się trzy groby pojedyncze (z nagrobkami nr 1, 3 i 6) oraz jeden, zapewne 2-osobowy (z nagrobkiem nr 2). Wyróżniono je nagrobkami z krzyżami żeliwnymi typu "M". Pozostałe groby

zaopatrzone są w nagrobki z kutymi krzyżami typu "B" i "E".

Cmentarz był wyposażony w blaszane, emaliowane, tablice nagrobne. Na nagrobkach nr 1, 2, 3 i 6, były to tablice okrągłe, o średnicy 15 cm, mocowane na cokole. Pozostałe tablice miały kształt kwadratu i były mocowane na przecięciu ramion krzyży kutyh, wypełniając specjalną ramkę, przewidzianą do umieszczenia w niej tablicy. W roku 1984 odnaleziono na cmentarzu, w trawie, jedną z tablic z krzyża typu "B", o treści: 28 ÖST.UNG. KRIEGER. Nie wiadomo jednak, z którego grobu pochodziła.

Brak wykazu poległych uniemożliwia odtworzenie treści tablic nagrobnych. Wydaje się jednak wskazane umieszczenie tablic nagrobnych o treści możliwej do odtworzenia i ew. ich uzupełnienie w przypadku odnalezienia planu cmentarza i wykazu poległych. Niemożność podania ilości poległych, pochowanych w grobach zbiorowych, zastąpić można dodatkową tablicą, umieszczoną np. przy wejściu lub na kapliczce, od strony cmentarza. Treść takiej uzupełniającej tablicy informacyjnej dołączono do wzorów tablic nagrobnych (w załączeniu).

Wszystkie krzyże nagrobne należy odrdzewić i pomalować, najpierw farbą podkładową, tlenkową, następnie nawierzchniową, czarną, odporną na działanie czynników atmosferycznych. Przed malowaniem należy naprawić uszkodzone daszki na krzyżach kutyh, a w razie potrzeby wykonać nowe daszki (dokładnie odpowiadające oryginalnym), z blachy ocynkowanej ± 1,5 mm.

Opracował:

JERZY DROGOMIR
ul. PCK 19
PL 11-200 BARTOSZYCE
Tel. (0-888) 27 65

Załączniki:

1. Archiwalny szkic cmentarza z roku 1918.
2. Plan cmentarza z r. 1986, z naniesioną (kolorem czerwonym) sytuacją ze szkicu archiwalnego.
3. Wzory tablic nagrobnych.

Bartoszyce, grudzień 1996 roku.

254003

Cmentarz wojenny Nr 254 MIECHOWICE MAŁE

Aneks. do "Uwag ogólnych" - części opisowej dokumentacji do remontu cmentarza, z grudnia 1996 roku.

W związku z przypadkowym odnalezieniem, na początku 1997 roku, fragmentów kartoteki poległych, dokonano specjalnej kwerendy w Archiwum Państwowym w Krakowie, w wyniku której ustalono 28 nazwisk poległych Austro-Węgrów, pochowanych na cmentarzu wojennym Nr 254, spoczywających w dwugrobach pojedynczych i czterech masowych. Brak archiwalnego planu cmentarza z numeracją mogił uniemożliwia bliższą identyfikację mogił.

W istniejącej sytuacji, aby wykorzystać uzyskane dane, sporządzono nowe wzory tablic nagrobnych.

Wśród nowych wzorów umieszczono tablicę o treści stwierdzonej podczas inwentaryzacji cmentarza w roku 1984 /wzór 10/.

Propozycja umieszczenia tablicy informacyjnej, zawarta na karcie 2/2 wzorów tablic nagrobnych z grudnia 1996 r. - pozostaje aktualna.

Na wypadek, gdyby udało się w przyszłości ustalić właściwą numerację mogił, należy tak mocować tablice nagrobne /np. za pomocą śrub mosiężnych lub aluminiowych/, aby istniała możliwość ich odkręcenia. Dotyczy to zarówno tablic kwadratowych, na krzyże, jak i tablic okrągłych, przykręcanych do cokołów nagrobków nr 1, 2, 3 i 6.

Opracował:

JERZY DROGOMIR
ul. PCK 19
PL 11-200 BARTOSZYCE
tel. 70-89/782 27 85

Załączniki:

1. Wzory tablic nagrobnych, arkusze 1/4 do 4/4.

Bartoszyce, sierpień 1997 roku.

254008

Cmentarz wojenny Nr 254 MIECHOWICE MAŁE

Wzory tablic nagrobnych i tablicy informacyjnej.

CMENTARZ WOJENNY Z I WOJNY ŚWIATOWEJ
W 3. GROBACH POJEDYNCZYCH i 11. MASOWYCH
SPOCZYWA 224 ŻOŁNIERZY:
- 130 AUSTRO-WĘGIERSKICH
- 94 ROSYJSKICH

Wzór 5, tablica informacyjna.

UWAGA! Tablice blaszane, lekko wypukłe, emaliowane.
Okrągłe o średnicy 15 cm, kwadratowe o wymiarach dostosowanych do wielkości ramki na przecięciu ramion krzyży typu "B" i "E". Tablica informacyjna o wym. ok. 25x50 cm. Tło tablic jasne, szaro-błękitne, napisy czarne.

Wzory tablic, w oparciu o źródłowe materiały archiwalne, zachowane w Archiwum Państwowym w Krakowie, zespół akt WUOnGW, sporządził:

JERZY DROGOMIR
ul. PCK 19
PL 11-200 BARTOSZYCE
tel. (0-883) 27 85

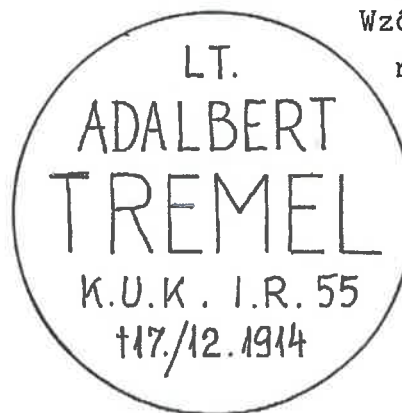
Bartoszyce, grudzień 1996 r.

254007

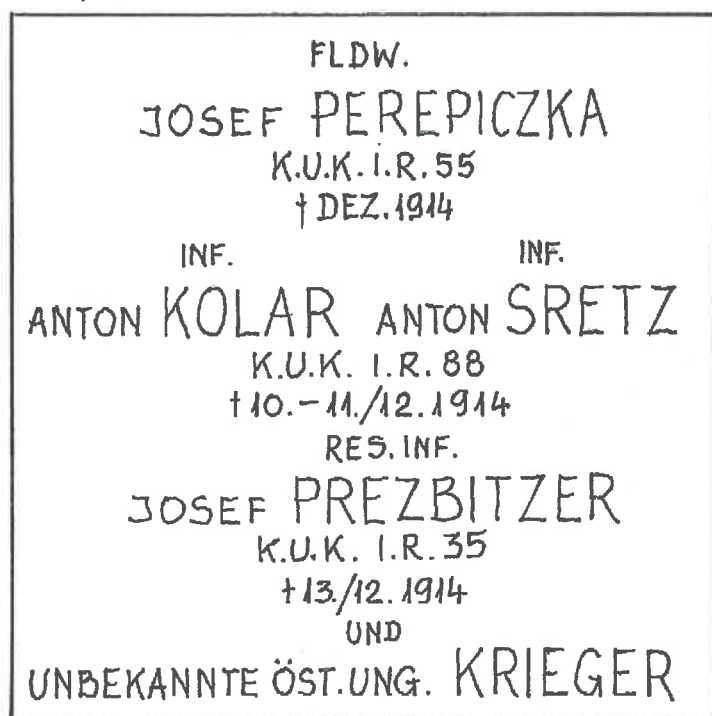
Cmentarz wojenny Nr 254 MIECHOWICE MAŁE

Załącznik ...

Wzory tablic nagrobnych.

254009

Wzór 5,
nagrobek nr 5.

Cmentarz wojenny Nr 254 MIECHOWICE MAŁE

Wzory tablic nagrobnych.

UNBEKANNT
RUSSISCHE
KRIEGER

Wzór 6,
sztuk 4,
nagrobki nr: 4, 7, 10 i 12.

254010

UNBEKANNT
ÖSTERR.UNG.
KRIEGER

Wzór 7,
sztuk 2,
nagrobki nr: 8 i 9.

Cmentarz wojenny Nr 254 MIECHOWICE MAŁE

Wzory tablic nagrobnych.

ZG.SF. JOHANN OLEJNIK	KPL. KARL BARANOWSKI
KPL. JOHANN BEKIERSKI	KPL. MARTIN SKALSKI
INF. ZBOROWSKI	INF. IWAN ZEBOWICZ
INF. PAWEŁ KULNICKI	INF. SOŁTYS
INF. STACHOW	INF. SĄWKA SZPYRKA
ERS. RES. JOACHIM PSUJ	INF. RIDL
INF. PETER SAKSAJEWICZ	E.R. JOACHIM MARTYNIUK
E.R. NIKIFOR MICHAŁKIEWICZ	INF. IGNATZ NOWAK
INF. KOWACZ	INF. MICHAEL HRYNIÓW
INF. ALEXANDER SEKSAJEWICZ	INF. STAROSIELEC
K.U.K. I.R. 55	† 17./12. 1914
UND	
UNBEKANNTE ÖSTERR. UNG. KRIEGER	

Wzór 8,
nagrobek nr 11.

254011

K.U.K. I.R. 66	
INF.	ERS. RES.
JOHANN SALATA	JOHANN BUTKOCZKI
† 21./11. 1914	† 20./1. 1915
UND	
UNBEKANNTE ÖSTERR. UNG. KRIEGER	

Wzór 9,
nagrobek nr 13.

Cmentarz wojenny Nr 254 MIECHOWICE MAŁE

Wzory tablic nagrobnych.

28 ÖST. UNG.

KRIEGER

† 1914

Wzór 10,
nagrobek nr 14.

254012

UWAGA! Tablice blaszane, lekko wypukłe, emaliowane. Tło jasne, szaro-błękitne, napisy czarne. Okrągłe o średnicy 15 cm. kwadratowe o wymiarach dostosowanych do wielkości ramki na przecięciu ramion krzyży typu "B" i "E".

Wzory tablic, w oparciu o źródłowe dane archiwalne, zachowane w Archiwum Państwowym w Krakowie, zespół akt WUOnGW, w tym kartotekę poległych, sporządził:

JERZY DROGOMIR
ul. PCK 19
PL 11-200 BARTOSZYCE
tel. 0-89/ 762 27 85

Bartoszyce, sierpień 1997 roku.

1:150

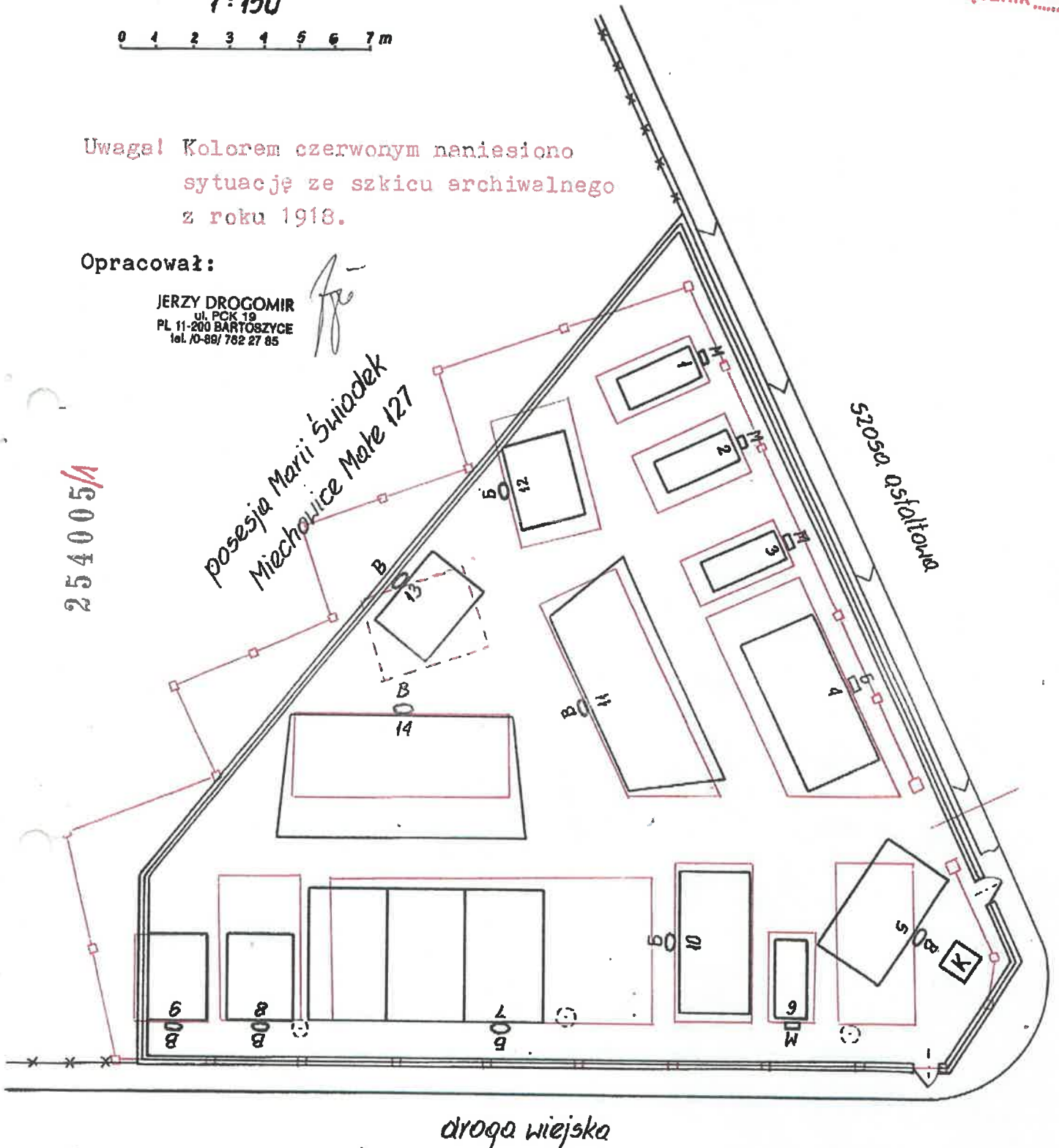
Uwaga! Kolorem czerwonym naniesiono sytuację ze szkicu archiwalnego z roku 1918.

Opracował:

JERZY DROGOMIR
ul. PCK 19
PL 11-200 BARTOSZYCE
tel. /0-88/ 782 27 85

254005/4

posesja Marii Świadek
Miechowice Małe 127

droga wiejska

Oznaczenia:

- ⊙ - pnie dębów
- ⊙ - podstawy betonowe krzyży typu B, B i M jedyne oryginalne elementy cmentarza; nowe płyty betonowe - nieforemne
- K - figura przydrożna z krzyżem żeliwnym

Pomiary: 86.08.18
E. Boryczko J. Drogomir
Rysunek: J. Drogomir

© COPYRIGHT BY
JERZY J. P. DROGOMIR